

Đề bài

Phân tích tình
yêu thiên nhiên,
tình cảm gắn bó
với cuộc sống
nông thôn trong
một số bài thơ
của Nguyễn Trãi.

Bài làm

Nói đến thơ văn của Nguyễn Trãi, người ta luôn luôn ca ngợi áng *Thiên cổ hùng văn*, *Bình ngô đại cáo* và tài thao lược của ông, người được coi là cánh tay phải của thủ lĩnh Lê Lợi trong kháng chiến chống quân Minh. Nhưng người ta cũng không thể quên một Nguyễn Trãi rất giàu tình cảm, thơ trữ tình của Nguyễn Trãi là tiếng nói của tâm hồn bình dị và vô cùng thanh tao. Tình yêu thiên nhiên, tình yêu gắn bó cuộc sống nông thôn trong thơ Nguyễn Trãi là một trong những tình cảm tốt đẹp. Ông sống một cuộc đời giữa quê hương yêu quý của mình.

Trái tim nhân hậu, giàu cảm xúc ấy luôn rung lên những nhịp đập mãnh liệt trước cảnh sắc thiên nhiên, trước cuộc sống nơi thôn dã. Ông yêu bốn mùa xuân – hạ – thu – đông, cây cỏ, muôn thú, ngọn gió, mây bay và cả trăm hoa nữa. Thiên nhiên vốn vô tình nhưng qua con mắt nghệ sĩ của Nguyễn Trãi lại rất hữu tình. Cảnh đẹp Côn Sơn vốn đã đáng yêu, nhưng qua lời thơ Nguyễn Trãi, thiên nhiên như được thổi linh hồn, trở nên sống động và thành bầu bạn tâm giao với nhà thơ.

*Côn Sơn suối chảy rì rầm
Ta nghe như tiếng đàn cầm bên tai
Côn Sơn có đá rêu phơi
Ta ngồi trên đá như ngồi chiếu êm
Trong ghènh thông mọc như nêm
Tìm nơi bóng mát ta lên ta nằm*

Cảnh quê của Nguyễn Trãi đẹp như chính tâm hồn ông vậy. Ông đã cảm nhận nó tinh tế, nhạy bén bằng tất cả giác quan của mình. Âm thanh nước suối chảy ông thấy réo rắt, trầm bổng *như cung đàn cầm*, phiến đá bồng trở thành cái giường để nhà thơ có thể nghỉ ngơi... Dưới bóng mát dịu của rừng trúc, tâm hồn ông như bay bổng lâng lâng, như hòa nhập vào tạo vật. Ông yêu hoa là cỏ cây. Ông nói về *tùng, trúc, cúc, mai* nhưng mà trúc mai trong vườn nhà, chứ không phải hoàn toàn là những hình ảnh ước lệ, sáo mòn, xa cuộc sống:

*Hái cúc ương lan hương béo áo
Tìm mai đập nguyệt tuyết xâm khăn*

Nếu chỉ hái một bông cúc, tách một nhánh lan thì hương không thể bén áo. Còn trong áo Nguyễn Trãi hương hoa lan, hoa cúc đã thấm đượm ngọt ngào, chứng tỏ ông luôn gần gũi bên cây, bên hoa để chăm sóc và cũng để thưởng thức. Đến bên cúc, đi ương lan, tìm mai để ngắm trong đêm trăng là một hứng thú của Nguyễn Trãi. Tất cả dường như chìm trong ánh trăng, tràn ngập ánh trăng, màu trắng tinh khiết của hoa mai hòa quyện vào màu sáng xanh của ánh trăng tạo nên một vẻ đẹp thật tinh khiết trắng trong. Ánh trăng mờ ảo làm cho tạo vật có vẻ đẹp kín đáo, ẩn hiện. Chắc nhà thơ

thức cùng hoa khuya lắm, nên hơi lạnh đã *xâm khấn*, ngấm vào da vào thịt khiến nhà thơ tưởng hơi lạnh là tuyết, *tuyết xâm khấn*. Cũng vì sống luôn chan hòa gắn bó cùng cảnh vật thiên nhiên nên ông cho thiên nhiên là những người bạn thân thiết gần gũi nhất, chúng đã luôn an ủi, vỗ về ông trong lúc buồn bã, cô đơn:

Núi láng giềng, chim bầu bạn

Mây khách khứa, nguyệt anh tam

Ngọn núi trước nhà là láng giềng, những cánh chim trời như bầu bạn cùng tác giả. Gió thổi mây bay, mây là khách quý của ông, còn trăng thì như người anh em trong một nhà. Tất cả đều gần gũi và gắn bó đến mức không gì chia rẽ nổi. Tình cảm của ông dành cho thiên nhiên thật tha thiết, nó tạo nên sự hòa quyện giữa thiên nhiên với con người. Tác giả và thiên nhiên tuy hai mà một, thật tri âm tri kỉ:

Đêm thanh hóp nguyệt nghiêng chén

Uống rượu thưởng trăng, ông ngắm trăng và ánh trăng đẹp đến nỗi ông như uống trăng để tận hưởng vẻ đẹp thấm vào tận tâm hồn. Ánh trăng rọi vào chén rượu, ông đưa chén lên môi, chưa uống mà đã ngây ngất chẳng những vì men nồng mà còn vì vẻ đẹp của trăng. Từ *hóp nguyệt* khiến ta liên tưởng đến hình ảnh con cá chép hóp khí vào đêm trăng, trong một bức tranh dân gian chẳng biết có tự bao giờ. Và cũng gợi cho người đọc nhớ đến một câu ca dao từng làm xao động tâm hồn bao thế hệ:

Hỡi cô tát nước bên đàng

Sao cô múc ánh trăng vàng đổ đi?

Điều đó chứng tỏ thơ của Nguyễn Trãi thật gần gũi quen thuộc với chúng ta. Điều đó xuất phát từ chính tâm hồn vô cùng gắn bó với cuộc sống bình dân của nhà thơ. Tuy cuộc đời ông có nhiều éo le gặp nhiều cay đắng gian truân, nhưng tâm hồn ông vẫn toát lên vẻ bình thản, khoan thai, ông vẫn giữ niềm lạc quan yêu đời:

Rồi, hóng mát thuở ngày trường

Hòe lục đùn đùn tán rợp trương

Thạch lựu hiên còn phun thức đỏ

Hồng liên trì đã tiễn mùi hương

Lao xao chợ cá làng ngư phủ

Dắng dỏi cầm ve lầu tịch dương

Lẽ có Ngu cầm đàn một tiếng

Dân giàu đủ khắp đòi phương

Lúc rồi rãi, thanh nhàn nhất ông tìm ra cho mình một hứng thú, đó là ngồi hóng mát để cho tinh thần sáng khoái. Qua con mắt nhà thơ, phong cảnh mùa hè ở một làng quê được vẽ lên sống động, mà trong đó nhiều

những hình ảnh, màu sắc, nhạc điệu. Sắc hờ màu xanh lục tươi tắn dày đặc, cành lá đan sít vào nhau tạo ra *Bóng rợp truong*. Con người dưới bóng mát tỏa rộng, được màu xanh êm ả dịu dàng trùm lên làm tan đi cái oi ả của mùa hè, mang lại cho nhà thơ sự thư thái trong tâm hồn, điều đó là nguồn an ủi: thiên nhiên luôn là người bạn trung thành của ông vậy. Thông thường người ta nói lựu đỏ rực hoa nhưng Nguyễn Trãi diễn tả sắc đỏ của hoa lựu rực lên bằng từ *phun*, từ này làm cho hình ảnh cây lựu sống động hơn nhiều, khắc họa rõ nét sự sinh sôi nảy nở mạnh mẽ, tràn đầy sức sống của nó. Hiên nhà như phun ra thức đỏ, nền hiên màu trắng với những đốm đỏ rực, rập rờn như lửa. Hình ảnh đó thật tuyệt vời. Và đã vào cuối hè, nhưng hình ảnh mùa hè vẫn còn hiện diện đâu đây, trong ao, tuy không còn hương thơm của sen, nhưng vẫn còn gương sen, giữa không gian êm ru của trưa hè, đến cả hương hoa cũng lắng lại, một âm thanh lao xao từ làng xa vọng lại cũng mang đến cho nhà thơ một niềm vui, bởi đó là dấu hiệu của một cuộc sống. Tiếng ve mùa hè ran ran, Nguyễn Trãi nghe mà tưởng là đàn cầm rung dây. Ông đón nhận thiên nhiên bằng cả tâm hồn, ngắm cảnh nhưng vẫn lắng nghe, như đón nhận một âm thanh của làng quê, của sự sống, của con người thôn quê. Thiên nhiên trong hồn thơ Nguyễn Trãi là tất cả cảnh sắc xung quanh mình, cảnh sắc thông qua lăng kính người nghệ sĩ trở nên sống động có linh hồn. Là người yêu thiên nhiên, yêu con người nên ông cũng ao ước cho người dân có cuộc sống sung sướng, hạnh phúc. Ước mơ đó thật đẹp đẽ, chan chứa tình người:

Lẽ có Ngu cầm đàn một tiếng

Dân giàu đủ khắp đòi phương

Ông yêu cảnh đẹp xung quanh mình đến mức đau xót, khi chứng kiến sự phai tàn của thiên nhiên. Ông trân trọng nâng niu từng bông hoa trên cành, và ông còn xót thương cho cánh hoa khi đã rụng, ông không dám đưa chổi quét, sợ làm nát thêm cánh hoa rơi:

Hé cửa đêm chờ hương quế lọt

Quét hiên ngày lệ bóng hoa tàn

Trong đêm tĩnh lặng, ông hé cửa để chờ gió đưa hương quế vào và cũng là mở lòng mình đón nhận, đợi chờ hương quế nồng nàn trong đêm. Sáng ra, quét hiên nhưng lại e ngại khi nhìn thấy những cánh hoa rụng, sợ rằng cánh hoa rụng xuống kia sẽ nát thêm. Câu thơ biểu lộ tình cảm hòa nhập gắn bó của nhà thơ với thiên nhiên. Trong cảm nhận của nhà thơ, thiên nhiên như có linh hồn, một cánh hoa rơi cũng xót xa đau đớn. Tình cảm trân trọng thương yêu đối với cái đẹp bị tàn phai theo năm tháng, trước sự hững hờ của nhân thế chứng tỏ tâm hồn thi sĩ, chứng tỏ trái tim nhân đạo sâu sắc của người anh hùng Nguyễn Trãi.

Qua thơ Nguyễn Trãi, ta thấy cảnh vật và con người hòa quyện vào nhau, tình người đối với hoa lá cỏ cây tha thiết biết bao!

Được làm quen, tiếp xúc với thơ trữ tình của Nguyễn Trãi, người đọc như được truyền thêm tình yêu thiên nhiên cuộc sống nông thôn từ thi nhân. Tình yêu chân thật đã góp phần tạo nên sức sống vĩnh cửu cho thơ ông. Đọc thơ ông, ta cảm thấy mình thêm yêu đời và thêm yêu cuộc sống, yêu thiên nhiên đất nước. Nói một cách khác, tình yêu thiên nhiên trong thơ Nguyễn Trãi khiến cho tâm hồn chúng ta ngày nay thêm phong phú, giàu có và tinh tế.

Ở đề tài miêu tả thiên nhiên, thơ Nguyễn Trãi rõ ràng đã ghi nhận được những thành công đáng kể. Có thể nói rằng ông là một trong những tác giả tiêu biểu có những thành công sớm nhất trong việc sử dụng ngôn ngữ dân tộc, miêu tả sinh động cảnh sắc dân tộc. Những dòng thơ miêu tả thiên nhiên bất hủ của Đoàn Thị Điểm, của Nguyễn Du, của Nguyễn Khuyến sau này ít nhiều có phần đã được Nguyễn Trãi khơi nguồn từ những thể kí trước. Điều đó đưa nhà thơ lên vị trí vinh quang trong lịch sử văn học dân tộc.